

Firandet av den sydsamiska bibelöversättningen

i Örnsköldsviks kyrka 10 februari 2019

Femte söndagen efter trettondedagen (2 årgången)

Jag kan tänka mig att fler än jag tänkt att det skulle varit så mycket lättare att tro om man bara fått vara med bland Jesu lärjungar. Men efter att ha läst dagens evangelietext i hela sitt sammanhang, i relation till vad som händer före och efter texten, så är jag inte så säker. Markus berättar nämligen i sitt nionde och tionde kapitel hur lärjungarna kastas mellan hopp och förtvivlan och konfronteras med sin egen otillräcklighet och oförmåga att inse den fulla konsekvensen av att Jesus kärlek är gränslös och till för alla.

Det nionde kapitlet, där dagens evangelietext återfinns, inleds med berättelsen om det vi brukar kalla Kristi förklaring. Några av lärjungarna får på ett berg uppleva en stund av en sån där förtätad andlig närvaro som det är svårt att sätta ord på. Den som vill höra mer om detta skall komma till gudstjänsten på Kristi Förklaringsdag som i år infaller första söndagen i augusti.

Så gärna hade lärjungarna velat vara kvar där på berget i den sköna, trygga ”gudstjänstupplevelsen”, men nej. Det var bara att gå ner i dalen igen, ner till myllret av människor, ner till vardagens kamp och strid, för sådant är ju livet. Men observera att inte heller Jesus blev kvar där i ”gudstjänstupplevelsen”. Han gick med lärjungarna ner i vardagslivets mödor.

Väl där nere så utmanas lärjungarnas självbild och tro ordentligt då det visar sig att de varken förstår Jesu kärleksbudskap, klarar av omsorgen om varandra eller att göra det som förväntas av dem. De kan inte att göra under som Jesus gör, fast de försöker och dessutom börjar Jesus tala om lidande och död. Vilken kontrast mot upplevelsen på berget! Så börjar de bråka om vem som är främst och bäst. Och Jesus förklarar: det är den som är minst, den som är tjänaren, den som är sist som är den störste och förste och som exempel lyfter han fram ett barn. Ty Guds rike tillhör ju sådana som dem.

Så är vi framme vid dagens text, som vi snart återkommer till. Och efter den texten, vad händer då? Vet ni, det händer precis samma saker som före! Jesus gör under och undervisar om vårt ansvar för varandra. Återigen utmanas lärjungarna i sin otillräcklighet och återigen tvistar de om vem som är den främste. Och Jesus upprepar tålmodigt vad han redan sagt och förutsäger ännu en gång sin väg mot lidande och död.

När allt detta hänt fortsätter berättelsen med att Jesus börjar sin vandring upp mot Jerusalem och sin död. Den fantastiska förklaringsstunden som inledde kapitel nio får här en tydlig pendang i Jesu död och uppståndelse. Den resan får ni följa när ni kommer till gudstjänsterna i påskveckan.

Det var alltså textens sammanhang. Då tar vi tag i själva texten.

Mitt i lärjungarnas brottnings både med vem Jesus är, med konsekvenserna av hans kärleksbudskap och med sin egen självbild så utmanas de av att andra människor som inte följer Jesus, som inte finns med i lärjungagruppen, som inte tillhör deras Vi, någon annan kan göra det Jesus gör. Det sved säkert eftersom de själva misslyckats med det. Kan någon annans tro, någon annans Gudsrelation räknas, vara godkänd? Hur kan han och inte vi?

Och plötsligt slungas vi från den torra solvärmens och ökendammet i Israel vid vår tideräknings början till vår tid och till oss här och nu. För det här handlar ju om oss! Hur ofta har inte vi ställt den frågan? Vi möter det här resonemanget i alla sammanhang där vi delar upp människor i vi och dem. Hur kan de? Får de? Räknas de? Jag vill ha mitt, låt dom sköta sitt, någon annans ...

För att underlätta detta ”vi och dem”- denna polarisering som är som en smitta i vårt samhälle och värld i dag, så har vi också, i alla tider, lagt mindre bra egenskaper på de andra, för att själva kunna legitimeras vårt avstånd till dem.

De fattar inte. De har en kultur som inte går i hop med vår. Det går inte att lita på dem. De raserar vårt samhälle. De har ingen ordning ... De luktar illa ...

De kan väl inte räknas som oss, de kan väl inte vara som oss?

Känns det igen? Precis som lärjungarna i dagens text så går varken vårt samhälle, vår kyrka eller vi själva fria från detta beteende och tankesätt. Det hjälper inte hur många gånger Jesu upprepar sitt kärleksbudskap om vilka som är först och sist, ett budskap han till och med gått i döden för, vi sitter fast där ändå. I vi och dem, rätt och fel, passar, passar inte.

I dag vill jag särskilt uppmärksamma detta förhållningssätt i kyrkans och statens relation till samerna: För att kunna bygga en stark nation har den svenska staten sedan medeltiden med olika medel försökt komma åt samelandets, Sappmis mineralfyndigheter, jakt och fiske, renbetesland, skogs- och vattenresurser. Naturligtvis blev Svenska kyrkan, som förut var en del av staten, inblandad i detta, ofta med missionen som täckmantel. Därför och har vi tillsammans med staten ett delansvar i den splittring och kränkning av den samiska befolkningen som ända in i vår moderna tid blev konsekvensen av denna politik. En splittring och kränkning grundad på en människosyn som på ett otäckt sätt går tvärs emot Jesu kärleksbudskap och den kristna synen på människans okränkbara värde.

Denna människosyn utgick från en statligt stödd socialdarwinistiskt rasbiologi som bland annat ledde till den så kallade Nomadskolereformen (som vi bland annat möter i filmen Sameblod) en skolform som hade en läroplan som gällde ända fram till 1963. Den ledde också till att staten startade sin verksamhet vid det Rasbiologiska institutet i Uppsala. En verksamhet som bedrevs mellan 1921-1958 för att sedan övergå till Uppsala universitetet och så småningom, tack och lov, förändras till något annat.

” Och plötsligt slungas vi från den torra solvärmens och ökendammet i Israel vid vår tideräknings början till vår tid och till oss här och nu. För det här handlar ju om oss!

Denna rasbiologi delade in samerna i två grupper: De nomadlevande renskötande samerna som betraktades som genuint rasrena och därför skulle bevaras som en ren ras. Detta kallades för ”lapp skall förbli lapp-politiken”. Övriga samer, skogssamerna och de bofasta icke renskötande samerna, betraktas som oäkta samer. De var så förstörda i sin rastillhörighet att de var inte värda att bevaras.

Detta särskiljande mellan samiska grupper påverkade också den lag om renskötsel och andra samiska rättigheter som fortfarande gäller i vårt land. Konsekvenserna av denna politik har blivit att majoriteten av samerna i dag står utanför de samiska rättigheterna och att den samiska befolkningen splittrats med interna stridigheter som följd. Vi har alltså en etnisk särslagstiftning som gett konsekvenser och sår djupt in i det samiska folket som fortfarande påverkar både dem och oss. Synen på samerna som obildade, smutsiga, lägre stående och med låg moral och mystiska, trolldomsaktiga kulter har ända in i vår tid medfört både oförlåtliga övergrepp på den samiska befolkningen och ett förnekande av den samiska tillhörigheten bland många av samerna själva.

Men tack och lov så har också många års arbete för att komma tillrätta med detta sakta, många gånger allt för sakta, börjat ge några resultat. Ett sådant resultat är att Örnsköldsviks kommun nu blivit samiskt förvaltningsområde. Jag tänker inte gratulera er till det, jag säger i stället: Det var på tiden! Nu har ni blivit en mycket mer färgglad och hel kommun. Men mina samiska vänner däremot vill jag gratulera till att ni får tillbaka mer och mer av den rättmätiga plats som ni har haft i denna kommun sedan urminnes tider.

Att vara förvaltningsområde handlar bland annat om att ge människors rätt till sitt eget språk. Det egna språket bär med sig värderingar och känslor djupt förknippade med den egna identiteten och ger därför ett annat, nära, mer personligt tilltal än andra språk. Därför också viktigt för oss från kyrkan att översätta bibelns texter till samiska. Med tacksamhet och stolthet har vi därför idag fått ta emot den första stora bibelöversättningen till sydsamiska. Det är hela evangelieboken, alltså alla texter som läses under tre årgångar i våra gudstjänster, samt ytterligare några bibelböcker som är översatta. Nu ligger den bibelboken här på altaret i Örnsköldsviks kyrka!

Avslutningsvis: Nu skall vi plocka ihop det vi sagt om mötet med lärjungarnas vånda och kamp, vår tids polarisering, vår egen uppdelning av våra medmänniskor i vi och dem samt statens och Svenska kyrkans relation till samerna.

Vi har konstaterat att ingen av oss kommer undan. Vare sig det gäller familjen, grannskapet, arbetsplatsen, samhället, kyrkan, olika kulturer och länder så fastnar vi så lätt i ett vi och dem-tänkande, som bygger murar och gränser, splittrar samhälle och värld och förtrycker grupper av människor och tar ifrån dem rätten till värdigt och rättvist liv.

Vi behöver därför, mycket mer och mycket oftare, träna oss i att ha Jesu perspektiv på varandra och på allas rätt och värde. Ett perspektiv grundat i Guds

” Ett sådant resultat är att Örnsköldsviks kommun nu blivit samiskt förvaltningsområde. Jag tänker inte gratulera er till det, jag säger i stället: Det var på tiden!

gränslösa, ja just det gränslösa och villkorslösa kärlek. Här behöver vi svenskar, precis som lärjungarna på Jesu uppmaning i dagens text, förstå att vi behöver lära oss av andra, även av andra som vi inte riktigt räknat med.

Därför vill jag just i dag peka på hur vi kan fördjupa vår tro och Gudsrelation genom den kunskap som samernas andliga tradition ger oss. I samklang med vår kristna tro lär den oss att tillvaron är hel, andlig och utan gränser och att vi därför måste värna, värda, älska och vårda vår natur. Att vi alla allt hör ihop i en helhet, i familj, släkt, vänner, samhälle och värld och att vi därför varken kan eller får tänka bara på oss själva eller se världen endast ur vårt eget perspektiv.

Precis detta vill också dagens tema "Sådd och skörd" påminna oss om. Allt hör ihop, allt och alla är därför beroende av varandra. Alla delar vi på det gemensamma hem som vår jord är, därför behöver vi alla, var och en, ge upp något av vårt eget för att det skall kunna bli en god gemensam skörd. I denna strävan går Jesus med oss. Han som gav oss vetekornets lag, lagen som säger att det frö som sås, måste dö, bäddas ner i jorden för att få nytt liv, annars blir det ingen skörd. Vad vetekornets lag innebar för Jesus, det vet vi.

Att inte vara mot utan för Jesus, som vi hörde om i dagens text, det är att låta vetekornets lag innebära något också för oss i våra egna liv. Att låta de egoistiska gränssättande och polariserande perspektiven dö, så att vi får mod att släppa taget om vårt eget och utan förutfattade meningar vågar ge av våra liv till den gemensamma skörden. Till våra medmänniskor, till skapelsen och till Gud. Gud hjälpe oss med detta.

Amen

+Eva Nordung Byström

Biskop i Härnösands stift, Svenska kyrkan